

TÜRK EĞİTİM-SEN
A K A D E M İ

2022 MEB
UZMAN VE
BAŞÖĞRETMENLİK
SINAVLARINA
HAZIRLIK

MODÜL 12

BİLİŞSEL DÜŞÜNME BECERİLERİ

MODÜL 12 - BİLİŞSEL DÜŞÜNME BECERİLERİ

1. Kimi araştırmacılar yaratıcılığı zekânın bir parçası, kimileri ise zekâyı yaratıcılığın bir parçası olarak görürken kimileri iki yapı arasında bir ilişki öngörmemişlerdir. Yaratıcılık ve zekâ çok farklı düşünme süreçlerini ve becerilerini kapsayabilir ancak zekâ her türlü yaratıcılıkta az ya da çok gereklidir.

Yukarıdaki paragrafta ne anlatılmıştır?

Zeka ile yaratıcılığın ilişkisi

2. Bilinen bir şey kısmen de olsa ölçülebilir. Bireyin yaratıcı düşünme kapasitesini doğrudan ölçemeyiz ancak bireyin ortaya koyduğu ürünler ve çözdüğü problemler yoluyla dolaylı olarak ölçebiliriz. Diğer yandan yaratıcılığa yol açan mekanizmaları ve becerileri biliyorsak bireylerin yaratıcılıklarını da eğitimlerle ve çevre değişimleri ile büyük ölçüde geliştirebiliriz.

Yukarıdaki paragrafta yaratıcılıkla ilgili anlatılan mit nedir?

Mit 1: Yaratıcılık bir bilinmezdir

3. Freud'un psikanalist yaklaşımından beslenen bu mite göre yaratıcılık bireyin bilinçli eylemi olmaktan çok bilinçsizlik mekanizmalarının bazen de bilinçaltının doğurduğu bir gerçektir. Yaratıcılık ile bireyin bilinç dışında olma durumu arasında doğrudan bir bağlantı oluşturulur. Bu mitin karşıtı ise yaratıcılık bireyin bilinçli eylemleri ve davranışları ile ortaya çıkar düşüncesidir. Gerçekte de yaratıcı üretken bireylerin ve dehaların yaşamları incelendiğinde buluşlarının bir kısmında "aha" deneyimi yaşamış olsalar da çoğunun buluşlarının arkasında uzun yılları kapsayan bilinçli çalışmalar yatmaktadır. Öyleyse yaratıcılığın bireyin bilinçli eylemlerine dayandığı ama zaman zaman bilinçaltından beslendiği söylenebilir.

Yukarıdaki paragrafta yaratıcılıkla ilgili anlatılan mit nedir?

Mit 2: Yaratıcılık bilinç dışıdır

4. Orijinallığe ve yaratıcılığa değer veren, yaratıcılığın bilincinde olan, farklılık yaratmak isteyen.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Yaratıcılık farkındalığı

5. Yaratıcılığın bireyde doğuştan var olduğuna inanan kişiler yaratıcılığın öğretilmeyeceğine de inanırlar. Genel düşünce şu şekilde açıklanabilir: Eğer yaratıcılık bireyin doğuştan getirdiği genetik donanımlarda saklı ise yaratıcılık potansiyeli değiştirilemez çünkü genetik donanımların değiştirilmesi mümkün değildir. Bu mitin karşıtı ise yaratıcılık değişen, esnek ve öğretilen bir yetenektir. Diğer bir anlatımla yaratıcı düşünme, gelişebilen ve eğitimle geliştirilebilen bir yetenektir.

Yukarıdaki paragrafta yaratıcılıkla ilgili anlatılan mit nedir?

Mit 4: Yaratıcılık öğretilemez

6. Yaratıcı bireyin özellikleri nelerdir?

Orijinallik, yüksek zekâ, yaratıcılık farkındalığı, mantıksal düşünen, sıra dışı düşünen, sorgulayıcı, bilgili, tecrübeli, bağımsız karar veren, risk alan, enerjik, meraklı, esprituél, bilinmeyene karşı ilgili, hayal gücü geniş, sanatsal, açık görüşlü, yalnız olma ihtiyacı, sezgisel, duygusal, etik.

7. Fikirlerle dolu, düşüncelerinde esnek, normları ve varsayımları sorgulayan, algısal ket vurmaldan sakınan, hayal kuran, yeni açılardan gören, olasılığa dikkat eden.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Orijinallik

8. Normların belirgin bir şekilde üzerinde genel zihinsel kapasiteye veya genel yeteneğe sahip.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Yüksek zekâ

9. Sıra dışı veya ruh sağlığı bozuk dehaların yaşamları, toplum üzerinde ön yargılar oluşturarak yaratıcı kişiler hakkında yanlış genellemeler oluşturmalarına neden olabilmektedir. Bu tür yanlış algıların oluşumunda medyanın kuşkusuz payı çok yüksektir. Sonuç olarak, dehaların bazılarında ruh sağlığı sorunlarının olduğunu ancak bunların delilik sınırları içine girmediğini ve dehaların yaşadıkları ruhsal sorunların bütün yaratıcı bireylere genellenemeyeceğini söyleyebiliriz.

Yukarıdaki paragrafta yaratıcılıkla ilgili anlatılan mit nedir?

Mit 3: Her yaratıcı biraz delidir!

10 Akılcı ve bilimsel düşünen, kanıta dayalı çıkarımlarda bulunan, neden-sonuç ilişkisi kuran, nedene dayalı öngörüler geliştiren.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Mantıksal düşünen

11 Metaforlarla düşünen, çelişkisel düşünen, yenilikle iyi baş eden.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Sıra dışı düşünen

12 Normları ve varsayımları sorgulayan, neden soruları soran, zihinsel ket vurmaldan kaçınan, tabuları yıkan

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Sorgulayıcı

13 Çalışma alanında derin bilgi ve tecrübe birikimine sahip, kaosta düzen bulan, yeni yapılar kuran, yeni buluşlara ve bilgiye karşı hazır bekleyen.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Bilgili, tecrübeli

14 Kendine güvenen, bireysel ve farklı olmaktan çekinmeyen, kendi kurallarını oluşturan, statükoya karşı, öz denetimci, bağımsız karar alan.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Bağımsız karar veren

15 Cesaretli, yeni şeyleri denemekten korkmayan, farklı olmanın yaratabileceği sonuçlara aldırmanın, başkalarının koyduğu sınırları reddeden.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Risk alan

16 Maceracı, yüksek içsel motivasyon, azimli, çalışkan, başarı için mücadele eden, yüksek enerjiye sahip.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Enerjik

17 Sorgulayan, soru soran, irrasyonel düşünceye açık, ilginç konular araştıran, başka fikirleri dinlemeyi seven, ilgi alanı geniş, deneyen.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Meraklı

18 Şakacı, fikirlerle dans eden, keskin zekâlı, espri ve fıkra repertuarı zengin.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Espritüel

19 Yeniliğe, bilinmeyene, gizeme ve asimetriye karşı ilgi; düzensizliğe karşı tolerans.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Bilinmeyene karşı ilgili

20 Hayal gücü zengin, animistik, hayal ve gerçeği birleştiren, teatral ilgiler.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Hayal gücü

21 Estetik ilgiler, güzelliğe karşı duyarlılık; sanat, müzik ve yaratıcı dramaya karşı ilgi, iyi tasarımcı.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Sanatsal

22 Düşüncelerinde liberal, yeni fikirleri kabul edici, yeni tecrübelerle açık, başka fikirlere açık, kararlarında esnek.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Açık görüşlü

23 Yalnız çalışmayı tercih eden, içe dönük, yansıtıcı, kendi içinde meşgul.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Yalnız olma ihtiyacı

24 Problem bulmada iyi, ilişkileri ve çıkarımları gören, gözlemci, bütün duyuları kullanan, ayrıntılara ve örüntülere karşı yüksek duyarlılık.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Sezgisel

25 Duyarlı; duygusal inişleri ve çıkışları olan; dikkate, övgüye ve desteğe ihtiyacı olan; çekingen, içe kapanık; zaman zaman dalgın.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Duygusal

26 Yaratıcı kişilerin bireysel özellikleri nelerdir?

Kişilerin en önemli özellikleri orijinal, sıra dışı, mantıksal ve eleştirel düşünme becerilerinin çok yüksek olmasıdır.

Yaratıcı kişiler birbirleri ile çelişen fikirler arasında uzlaşma bulma becerisine sahiptirler. Bu nedenle yaratıcı kişilerde analogik düşünme, zıtlıklara dayanarak düşünme, diyalektik düşünme ve metaforik düşünme becerilerinin son derece gelişmiş olduğu görülür. Yaratıcı bireyler karar almada ve yargılamada esnek ve bağımsız düşünürler ve davranırlar. Yaratıcı kişilerin esnek düşünebilme kapasiteleri sorunları farklı açılardan değerlendirmelerine ve çok farklı çözüm üretmelerine yardımcı olur. Yaratıcı kişileri diğerlerinden ayıran en önemli özelliklerinden biri de hayal güçlerinin çok yüksek olmasıdır.

27 Yaratıcı bireylerin kişilik özellikleri nelerdir?

Araştırmalarda yaratıcı bireylerin sıra dışı, hayalci, esnek, konuşmada akıcı, enerjik, üretken, sanatsal, duygusal, gelenek dışı ve zengin ilgi alanlarına sahip olma eğilimleri gösterdikleri saptanmıştır.

28 Eldeki bilgileri toparlayarak herhangi bir konudaki test edilebilir olguyla alakalı çözüm üretebilmek, nihayete erdirebilmek için problemi ya da soruyu ifade etmeyi hedefleyen araştırmalara ne denir?

Eleştirel düşünme

29 İdealist, empatik, demokrat düşünceli.

Yukarıda anlatılan, yaratıcı kişilerin hangi özelliğidir?

Etik

30 Yaratıcılığın gelişmesi hangi boyutların gelişmesiyle olur?

**Bilişsel Boyutlar
Duygusal Boyutlar
Tutumsal Boyutlar
Kişiler Arası Boyutlar
Çevresel Boyutlar**

31 Eleştirel düşünmenin özellikleri nelerdir?

- Doğrusal olmadığından tasarıya göre ilerlemez.
- Çok yönlü yönelimlerin hâkim olduğu bir süreç olduğundan eleştirel düşünmenin anlaşılması için farklı görüşlere ihtiyaç duyulmaktadır.
- Her bir çözümün olumlu ve olumsuz yönleri olabildiğinden alternatif çözümler oluşturabilmeyi gerektirir.
- Problemin belirli olmayan öğelerine hoşgörülü olmayı gerektirir.
- Bireyin kendi zihinsel süreçleri üzerine düşünerek onları örgütlemesidir.
- Tutarlılığı değerlendirmede farklı bakış açılarının ve çoklu kıstasların kullanımını gerektirir.
- Anlamlandırma, örneklendirme, çeşitli kavram ve düşünceleri örgütleme işidir.
- Belirli olmayan durumları ortadan kaldırmak ve yeterli bilgiye sahip olarak yorumlama yapabilmek gayret gerektirir (Craver, 1999).
- Eleştirel düşünmenin özünü oluşturan bileşenler analiz etme, yorum yapma, kendini düzenleme, çıkarımda bulunma, açıklama ve değerlendirme olarak tanımlanmaktadır (Faccione, 1998).

32 Entelektüel standartlar olarak da ifade edilen, düşünmenin doğruluğunu teyit etmede yararlanılan uluslararası kabul gören normlara ne denir?

Eleştirel düşünme standartları

33 Eleştirel düşünme standartları nelerdir?

Açıklık, doğruluk, kesinlik, ilgililik, derinlik, genişlik, mantık

34 Paul (1995) entelektüel standartlarını nasıl açıklamaktadır?

Yeterlilik: Tamlik durumu. Anlamlandırmak ve soruları cevaplamak için konu yeterince incelendi mi?

Tutarlılık: Düşünme, eylem veya konuşma ile düşünülen, yapılan, konuşulan şey uyum içinde mi?

Açıklık: Kolayca anlaşılır olma durumu.

Doğruluk: Hatalardan, çarpıtmadan arınık olma durumu.

Kesinlik: Doğru, belirli ve kesin olma durumu.

Önemlilik: Hâlihazırdaki konuyla bağlantılı olma.

Derinlik: Anlamlandırmak ve yeni görüşler keşfetmek için konu yeterince derin araştırılmış mı?

Genişlik: Kapsam derecesinin miktarı. Soruyu cevaplamak için kapsam olarak yeterli miktarda veri var mı?

Mantıklılık: Karar vermede doğru akıl yürütmenin kullanılması.

35 Yaratıcı düşünme ile eleştirel düşünme arasındaki ilişki nasıldır?

Yaratıcı düşünme becerisini kullanan bireyler; eleştirel düşünen, sorunları çözme isteğine ve cesaretine sahip olan, meraklı, karşıt görüşlerde mantık arayan, kendine güvenen, bağımsız, kararlı, çalışkan, farklılıklara saygı gösteren, yaşamdan keyif alan ve yeniliklere açık olan bireylerdir.

36 Eleştirel düşünen bireylerin özellikleri nelerdir?

Entelektüel alçakgönüllülük

Entelektüel cesaret

Entelektüel empati

Entelektüel dürüstlük

Entelektüel azim

Akıl yürütmeye güvenme

Entelektüel özerklik

Entelektüel tarafsızlık

Entelektüel merak

Sistematiklik

Gerçeği arama

37 Eleştirel düşünen bireyin bilgisizlik hakkında bilgi edinmesidir. Kişinin benmerkezciliğinin kendini aldatması durumlarında hassasiyet göstermesini de içeren, kendi bilgisinin sınırının farkında olması durumu olarak tanımlanan özelliği nedir?

Entelektüel alçakgönüllülük

38 Eleştirel düşünen bireyin inançlara meydan okumaya istekli olmasıdır. Yüzleşme ihtiyacının farkındalığına sahiptir; fikirleri, inançları, negatif duygulara sahip olduğu, ciddiye almadığı bakış açılarını dürüstçe ele almasına ne denir?

Entelektüel cesaret

39 Eleştirel düşünen bireyin karşı görüşleri tanınmasıdır. Başkalarını gerçekten anlamak için onların yerine kendini koymak ihtiyacının farkına varmaya ne denir?

Entelektüel empati

40 Kişinin kendi düşünmesine sadık kalması ve başkalarının da uymasını beklediği entelektüel ölçütlere tutarlı bir şekilde uymasına ne denir?

Entelektüel dürüstlük

41 Karmaşıklık ve hayal kırıklığı ile çalışma. Entelektüel bir iş üzerinde çalışırken karşılaşılan engellere ve karmaşıklıklara rağmen çalışmayı sürdürme olarak tanımlanan duruma ne denir?

Entelektüel azim

42 Kişinin uygun bir ortam olması durumunda en iyisini ortaya koyabileceğine dair inancına ne denir?

Akıl yürütmeye güvenme

43 Bağımsız bir düşünür olma. Kendi kendine ideal düşünmeye dayanan içsel motivasyona sahip olma olarak da tanımlanabilir. Bu durumun karşıtı entelektüel uyumluluktur.

Yukarıda özellikleri verilen kavram hangisidir?

Entelektüel özerklik

44 İnsanın kendi duygularına veya hak edilmiş çıkarlarına bakmaksızın veya insanın, arkadaşlarının duygularına veya hak edilmiş çıkarlarına, toplumuna, milliyetine bakmaksızın tüm görüşlere aynı davranma ihtiyacının arzu ve bilincine ne denir?

Entelektüel tarafsızlık

45. Bilginin hazır olmaması, kolay anlaşılır olmaması durumunda bile bilgiye ulaşmaya, öğrenmeye istekli olma durumuna ne denir?

Entelektüel merak

46. Araştırma yaparken sorgulamada örgütlü, düzenli, hedefe odaklanmış ve sabırlı olma durumuna ne denir?

Sistematiklik

47. Verilen bir içerikte en iyi bilgiyi elde etmek için istekli olma eğilimidir. Bulgular kişinin beklentisini karşılamasa dahi, araştırmayı sürdürmede dürüst ve nesnel davranma durumuna ne denir?

Gerçeği arama

48. Eleştirel düşünme becerisini destekleyen yaklaşımlar nelerdir?

- Konu Temelli Eğitim Yaklaşımı
- Konuya Entegre Etme (İnfüzyon) Yaklaşımı
- Genel Yaklaşım (Beceri Temelli Yaklaşım)
- Karma Yaklaşım

49. Karar verme ile ilgili teoriler nelerdir?

- Normatif, rasyonel karar teorisi**
- Betimsel karar teorileri**
- Hem rasyonel hem de betimsel karar teorileri**
- Gelişimsel karar teorisi.**

50. Karar verirken mantıksal neden, otoritenin deneyimi ve kişisel deneyimler dikkate alınır. Ayrıca, eski kararlar yeni kararlara dayanak oluşturur.

Karar verirken kullanılan bu yaklaşıma ne denir?

Geleneksel Yaklaşım

51. Bu yaklaşımda, genel amaçlar, karar ortamındaki koşullar ve zorluklar dikkate alınarak kararlar alınır. Kararın anlamlı olması, kararın verildiği bağlam ile ilişkilidir. Bu nedenle, bu tür kararları değerlendirirken kararın verildiği andaki koşullar dikkate alınır.

Karar verirken kullanılan bu yaklaşıma ne denir?

Rasyonel Karar Verme

52. Farklı çözüm yolları bulmak için faydalanılan bir karar verme tekniğidir.

Katılımcılar mümkün olduğu kadar çok fikir üretirler. Üretilen her çözüm önerisi, diğer grup üyelerinin yeni düşünceler üretmesini sağlar.

Karar verirken kullanılan bu tekniğe ne denir?

Beyin fırtınası

53. Sınıflandırma ve tahmin etmede kullanılan önemli veri madenciliği teknikleri arasında yer almaktadır. Bu teknikle kuralların elde edilmesi kolay bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Böylece kararın sonuçlarını tahmin etme kolaylaşmaktadır.

Karar verirken kullanılan bu tekniğe ne denir?

Karar Ağacı

54. Bu karar verme tarzında, verilecek kararlar ilgili gerçekçi seçenekler oluşturulur ve bunlar düzenlenir. Sonrasında oluşturulan seçenekler arasında değerlendirme yapılır. Seçeneklerin olumlu ve olumsuz yönlerinin değerlendirilmesi sonucunda karar verilir.

Bu tarz karar vermeye ne denir?

Mantıklı karar verme tarzı

55. Duygulara ve dürtülere dayanmaktadır. Sezgi; bireyi, doğrudan doğruya eyleme geçmeye zorlayan güçlü dürtü olarak tanımlanmaktadır. İlk defa karşılaştığı bir durumda, olası seçenek ve sonuçları değerlendirmeden hemen bir işe kalkışan insanlara tanık olmuştunuzdur. Bu kişiler genelde karşılaştıkları olaydaki belirsizlikten rahatsız olurlar ve bu nedenle bir an önce sonuca ulaşmak isterler. Akıllarına ilk gelen fikirle veya duyguları ile fazla zaman harcamadan harekete geçerler. Ancak bu durum genelde yeterli düzeyde değerlendirme yapmalarına engel olduğu için, verilecek kararların yanlış olma ihtimali de yüksektir.

Bu tarz karar vermeye ne denir?

Sezgisel karar verme tarzı

56. Süreci genelde başkalarının inisiyatifine bırakma şeklinde olur. Verilmesi gereken önemli kararlar, kişileri bu tarz bir yaklaşıma yönlendirebilir. Oluşabilecek sonuçların sorumluluğunu üstlenmek istemedikleri zaman karar vermeyi başkalarına bırakabilirler. Bazen de olası seçenekler hakkında yeterli bilgi sahibi olunmaması bu tip karar vermeye neden olur.

Bağımlı karar verme tarzı

57. Verilen kararlardan memnun kalmama, verdiği kararı değiştirme ile devam eden bir süreçtir. Bu durumda kişi karar verme sürecini tamamlamakta zorluk çekmekte ve değerlendirmelerini yapmış olsa bile, bir süre sonra tekrar başa dönmektedir. Bu bilgilerden hareketle, karar verme stilinin bireyin yeni bir durum karşısında nasıl harekete geçeceğini belirlediği yol olduğu anlaşılmaktadır. *Bu duruma ne denir?*
Kararsızlık

58. Karar verme adımları nelerdir?
Problemi Belirleme
Kriterleri Belirlemek
Kriterlerin Ağırlığı
Alternatif Üretmek
Her Bir Alternatifi Her Bir Kriteria Göre Derecelendirme
En Uygun Kararı Hesaplamak

59. Dış dünyadan toplanan bilgiler, elektrik sinyalleriyle beyine ulaşır ve duyu hâline gelir. Gelen duyuları, biz farkında olmadan beynimiz algıya çevirir (Plotnik, 2009). Bu bir tür örgütlemedir çünkü duyu organları yoluyla toplanan bilgiler parça parça veya gruplar hâlinindedir. *Yukarıdan anlatılan tanım nedir?*
Algı

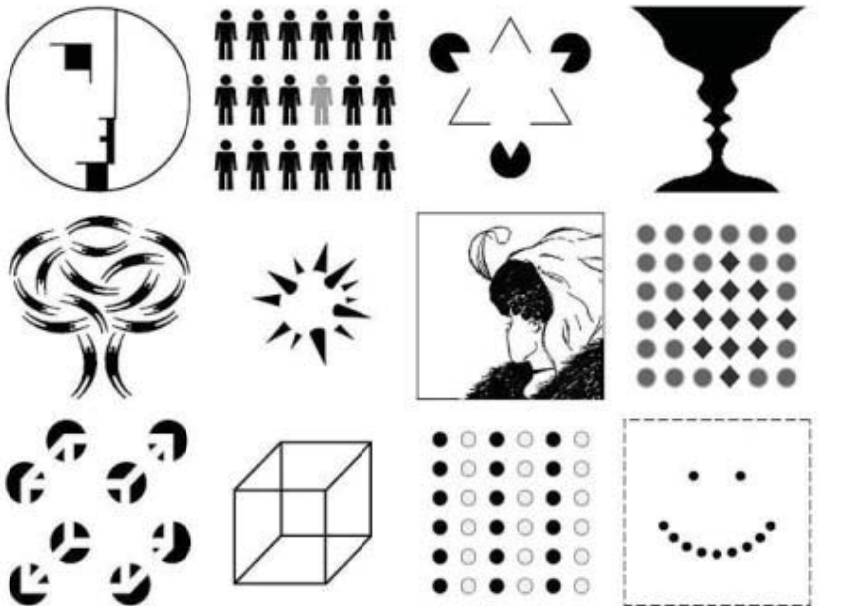
60. Kendisine sunulan nesnelere teşhis edememesi, tabağındaki yiyeceğin ne olduğunu, tadına bakana kadar bilememesi durumuna ne denir?
Tanım bozukluğu

61. Belirli uyarıcı ya da konumlara odaklanma yeteneğine ne denir?
Dikkat

62. Bireyin uyarılabildiği en ufak uyarıcı şiddetine ne denir?
Mutlak eşik

63. Algı yasaları nelerdir?
■ Şekil- zemin
■ Benzerlik
■ Tamamlama
■ Yakınlık
■ Basitlik
■ Süreklilik

64-69. SORULARI ŞEKİL-3'E GÖRE CEVAĞLAYINIZ

Şekil 3. Algı Yasaları

64. Şekil 3'te sağ üst köşedeki resimde ne görüyorsunuz? Birbirine bakan iki yüz mü, yoksa bir kupa mı? Orta kısımda, geriye doğru bakan genç bir kadın mı var, yoksa yandan görünen yaşlı bir kadın mı? Beynimiz uyarıcıları organize ederken otomatik olarak birini seçer ve onu ön planda algılar.

Yukarıda anlatılan algı yasası nedir?

Şekil- zemin

65. Şekil 3'te bir grup insan modeli görürsünüz. Hepsi siyah, arada bir de gri olan dikkatinizi çekmiştir. En alt sırada siyah ve beyaz topların sütunlar oluşturduğunu görmüş olabilirsiniz. Beynimiz birbirine benzeyen uyarıcıları bir grup olarak algılama eğilimindedir.

Yukarıda anlatılan algı yasası nedir?

Benzerlik

66. Uyarıcıları organize ederken eksik parçaları beynimiz tamamlar. Şekil 3'te de üçgenleri ve daireleri tam olarak görürsünüz, ortada dikenli bir top olduğunu veya en alt sağda bir gülen yüz gördüğünüzü söyleyebilirsiniz.

Yukarıda anlatılan algı yasası nedir?

Tamamlama

67. Birbirine fiziksel olarak yakın uyarıcıları bir grup olarak algılama eğilimimiz vardır. Şekil 3'te en alt sağda, gülen yüz mü algılıyorsunuz, yoksa üstte iki, altta çok sayıda nokta var diye mi algılıyorsunuz? Bu noktaları beyniniz gülen yüz olarak algılamamız yönünde örgütlemektedir.

Yakınlık

68. Şekil 3'te en altta soldaki şekle baktığınızda yuvarlakların ortasında beyaz

bir küp şekli görebilirsiniz. Basitlik yasası ile beynimiz gördüklerimizi kolayca tanımlamamızı sağlar.

Basitlik

69. Beynimiz, uyarıcıları kesintisiz biçimde sürekli akışta gibi algılayabilir. Şekil 3'te uçarak ağaç oluşturan insan figürlerini bu biçimde algılıyorsunuz.

Süreklilik

70. İnsanların, nesne ya da olayları, fiziksel koşullar ve özellikler değişmesine rağmen

aynı algılamalarına algısal değişmezlik adı verilmektedir (Gündoğdu, 2020). Algısal

değişmezlik olmasaydı uyarıcıların tümü çok karmakarışık olurdu ve dünya içinden

çıkılması zor bir karmaşa olarak karşımıza çıkardı.

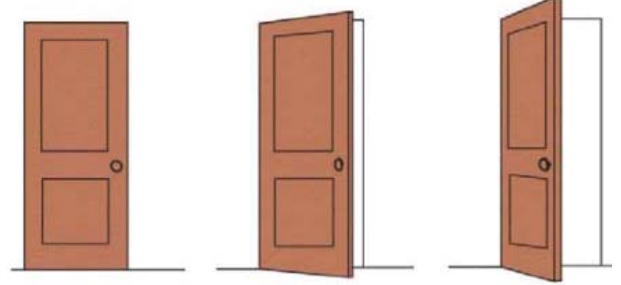
Yukarıda anlatılan durum nedir?

Algısal Değişmezlik

71. Algısal değişmezlik özellikleri nelerdir?

■ Renk ve parlaklık değişmezliği

■ Şekil/ biçim değişmezliği (Şekil 4)

Şekil 4. Şekil/ biçim değişmezliği

■ Boyut/ büyüklük değişmezliği

■ Derinlik Algısı

72. İllüzyon- Algı Yanılması nedir?

Algı yanıltmalarının, parlak ya da aşırı derecede uzun değişken desenlere adapte uyarılarda, göz veya beyin üzerinde aşırı uyarım etkisi olduğu tahmin edilmektedir.

73. İllüzyon çeşitleri nelerdir?

■ Ponso illüzyonu

■ Kanizsa üçgeni

■ Blivet illüzyonu

■ Ames odası

■ Ay illüzyonu

■ Iızgara illüzyonu

■ Hareket illüzyonu

74. Ay, ufka yakinken aslında büyük olmadığı hâlde onu büyük olarak algılarız. Eğer bir ölçüm aleti ile gerekli ölçümleri yaparsanız Ay'ın gökyüzünde herhangi bir konumdayken aynı büyüklükte olduğunu, yani ufka yaklaştığında gerçekte büyümediği ortaya çıkacaktır (Plotnik, 2009).

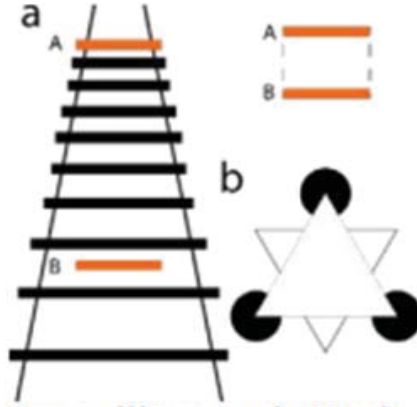
Yukarıda anlatılan illüzyon hangi illüzyondur?

Ay illüzyonu

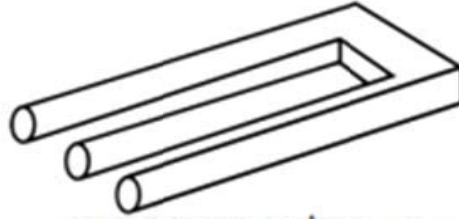
75. Illuzyon örneklerini şekillerle örneklendiriniz.

Ponzo İllüzyonu: (Şekil 5.a)

Şekil 5. Görsel illüzyonlar a. Ponzo illüzyonu b. Kanizsa üçgeni (Karabay, 2022)

- Kanizsa Üçgeni (Şekil 5.b)
- Blivet İllüzyonu (Şekil 6)

Şekil 6. Blivet İllüzyonu

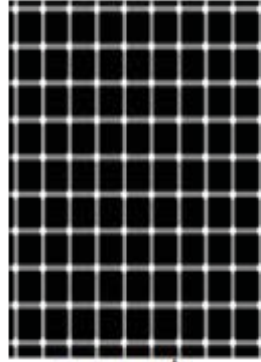
- Ames Odası (Şekil 7)

Şekil 7. Ames Odası

[tps://www.buyukalanya.com/alanyada-bir-ilk-daha-ames-odasi-projesi-tamamlandi/60028/](https://www.buyukalanya.com/alanyada-bir-ilk-daha-ames-odasi-projesi-tamamlandi/60028/)

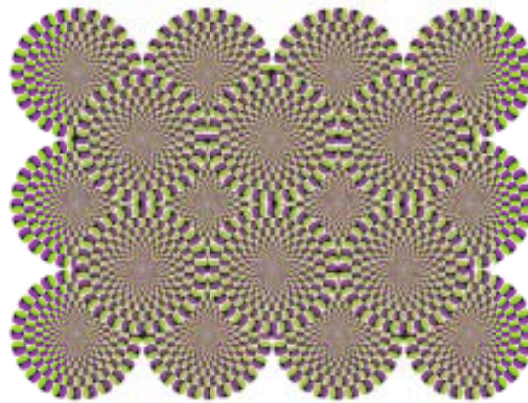
- **Izgara İllüzyonu** (Şekil 8)

Şekil 8. Izgara İllüzyonu

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Szintillationsgitter_gerade_Linien.svg
Wikimedia Commons aracılığı ile edinilmiştir ve Creative Commons Attribution-
Share Alike 4.0 International lisanslıdır)

- **Hareket İllüzyonu** (Şekil 9)

Şekil 9. Hareket İllüzyonu

- 76** Sosyal algı ile algı arasındaki farklar nelerdir?
- Bir nesneyi algılamakla bir insanı algılamak farklıdır çünkü bir insana baktığımızda onun sadece fiziksel olarak neye benzediğini değil, onun kişiliğini de görmek isteriz.
  - Bir nesne, sizin onu gözlemlediğinizin farkında değildir ama insanlar farkındadır, dolayısıyla kendisini farklı gösterebilir.
  - İnsanların nesnelere duygusal ilişkileri yoktur ama insanların birbirleriyle vardır, dolayısıyla bir kişi size derdini sorduğunda yakınsanız başka, uzaksanız başka algıyorsunuz.
  - Kişi aynı davranışı, kendisi veya başkalarının yapmasına göre tamamen farklı algılayabilir.
  - Bir davranışın sonuçları sizi etkiliyorsa o kişiyi farklı, etkilemiyorsa farklı algılayabilirsiniz.
- Sosyal algı, birbiriyle ilişkili üç süreç olarak ele alınabilir (Hortaçsu, 2012):
- İnsanlar kendisinin ve başkalarının davranışlarını gözlemleyerek, davranışların nedenlerini yorumlarlar.
  - Bu yorumlar sonucunda insanların kişilik özellikleri hakkında karar verirler.
  - Bu özelliklerden yola çıkarak kişi hakkında genel bir izlenim oluştururlar.

- 77** Sözel olmayan iletişimde, insanlar kasıtlı ya da kasıtsız olarak sözcükleri kullanmadan iletişime geçerler. Yüz ifadeleri, ses tonu, jestler, beden duruşu

ve hareketleri, dokunma ve bakışın tümüne ne denir?

Sözel olmayan ipuçları

- 78** Yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin biçiminde tanımlanmaktadır (TDK, 2022)

Yukardaki tanım neyi anlatmaktadır?

Bellek

- 79** Heider (1958) bu kuramının kurucusudur ve genellikle insanların karşılaştıkları olayların nedenini anlamaya ihtiyaç duyduklarını vurgulamıştır (Akt. Aranson, Wilson ve Akert, 2012). Bir babanın kızına bağırıldığını görüyorsunuz. Neden bağırıldığını anlamaya çalışırken iki tür yükleme yapabiliriz: İçsel ya da dışsal yükleme. Genelde içsel yükleme daha önce yaptığımız algılama biçimidir. Kişinin davranışlarını kişilik özellikleriyle açıklarız. Bu örnekte babanın kızına bağırmasını, onun iyi bir baba olmamasına, kızına uygun olmayan biçimde disiplin uygulayamadığına yükleyebilirsiniz. Öte yandan dışsal yükleme yaparak babanın bu davranışına bir şeyin neden olmuş olabileceğini düşünebilirsiniz. Babası kızına bağırıyor, belki de kızı sağa sola bakmadan yola fırlamıştı, gibi... İki yükleme arasında gerçekten de büyük fark var.

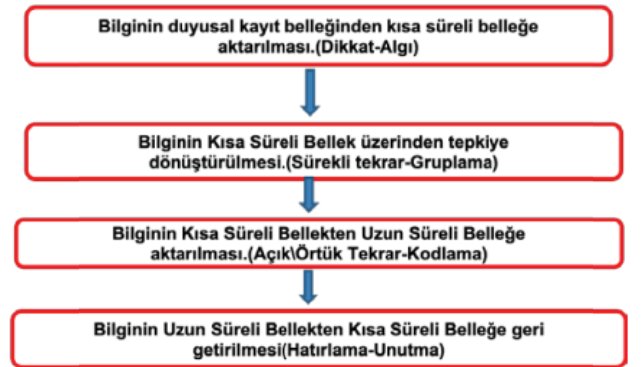
Yukarıda anlatılan kuram hangi kuramdır?

Yükleme kuramı

- 80** Bellek Süreçleri nelerdir?

Anlık bellek, Kısa süreli bellek, Uzun süreli bellek

- 81** Bellek Süreçlerini şema ile gösteriniz.

Şekil 13. Bellek Süreçleri

- 82** Çevreden gelen bilgileri ham hâliyle birkaç saniye süre aralığında tutan başlangıç sürecidir, bilinç dışı ve otomatiktir, kapasitesi sınırsızdır (Plotnik, 2009). Duyduğunuz ya da gördüğünüz bir telefon numarasını ancak birkaç saniye hatırlarsınız, tekrar etmediğinizde bu numara birkaç saniye içinde belleğinizden silinir.

Yukarıda özellikleri anlatılan bellek hangisidir?

Anlık (Duyusal) Belleğin İşleyişi / Görsel- İşitsel Bellek

83 Bir diğer adı çalışma belleği olan bu bellek , sadece kısıtlı miktarda bilgiyi (ortalama yedi unsur) sadece kısa bir süre için (2 ile 30 saniye arası) tutabilen süreci tanımlar (Plotnik, 2009). Kısa süreli bellek, kısa bir süre için aktif ve hazır durumda olan az miktarda bilgiyi işler (Türkileri, 2022). Tekrarlar, bu bilginin kısa süreli bellekte yer almasını kolaylaştırır. George Miller (1956) kısa süreli belleğin sadece artı ya da eksi iki olmak üzere maksimum 7 maddeyi barındırabildiğini ilk olarak ortaya çıkarmıştır.

Yukarıda özellikleri anlatılan bellek hangisidir?

Kısa Süreli Belleğin İşleyişi / Dikkat- Tekrar- Depolama

84 Uzun süreli bellek, bilgileri günler, haftalar gibi uzun sürelerde depolayabilir ve geri çağırır (Türkileri, 2022). Uzun süreli bellek neredeyse sonsuz miktarda bilginin uzun zamanlı olarak depolanması sürecini tanımlar.(Plotnik, 2009)

Yukarıda özellikleri anlatılan bellek hangisidir?

Uzun Süreli Belleğin İşleyişi / Kapasite- Süreklilik

85 Gerçekler, olaylar ya da belli uyaranları, bilinçli olarak, açık seçik biçimde hatırlama anlamına gelir (Atkinson vd., 2012).

Yukarıda özellikleri anlatılan bellek hangisidir?

Açık (İfade Edilen) Bellek

86 Açık bellek kaç temel süreci içerir?

Kişisel deneyimlerin hatırlanmasından sorumlu olan anısal bellek (episodik bellek de denir)

Olgular hakkındaki bilgileri içeren anlamsal bellek (semantik bellek de denir) (Türkileri, 2022).

87 Bu tür bellek, uyarıcı- tepki ve motor öğrenmeleri kapsar ve farkında olmamıza

gerek olmayan bir bellek türüdür (Atkinson vd., 2012). Örtük bellekteki bilgiler bilinçli biçimde hatırlanmaz ama bu bilgilerin varlığı bizim davranışlarımızdan anlaşılabilir (Yalçın, 2020). Araba sürmek, bir kitabın sayfalarını çevirmek gibi beceriler, hareket koordinasyonu gerektirir ve bizim bu hareketleri yapabilmemiz için bunları tanımlamamıza da gerek yoktur (Carlson, 2011).

Yukarıda özellikleri anlatılan bellek hangisidir?

Örtük (İfade Edilemeyen) Bellek

88 Tüm bellek sistemlerinin işleyişi, beyne geniş çapta dağılmış ve karmaşık şekilde birbirine bağlı bölgeler tarafından desteklenmektedir. Bu nedenle, beynin spesifik olarak anısal belleğinden sorumlu olan bölgesinde bir hasar meydana gelmesi ve anlamsal belleğin ise bundan hiç etkilenmemesi gibi bir durum oldukça düşük bir ihtimaldir.

Yukarıda özellikleri anlatılan bellek hangisidir?

Farklı Bellek Birimleri

89 İnsanların duyuşsal bilgi üzerinden gerçekleştirdiği, bilginin beynin depolanma sistemlerinde kullanılabilir nitelikte bir forma dönüştürüldüğü bir dizi faaliyete ne denir?

Kodlama

90 Eski öğrendiğimiz bilgiyle yenisi birbiri ile geliştiğinde yeni öğrenmenin olumsuz etkilenmesi ne denir?

İleriye ket vurma

91 Yeni öğrenilenin etkisiyle eskinin olumsuz etkilenmesine ne denir?

Geriye ket vurma

92 Geri getirme ipuçları nelerdir?

■ Tekrar

■ Zihin (Kavram) Haritası

■ Anlaşılması Zor Cümleler

■ Kokuları kullanmak

■ Yerleştirme ve Asma

93 Bu hastalık beyinde beyin hücrelerinin ölümüne neden olan plaklar ve yumakların gelişimiyle seyreden, beyin içindeki mesajların iletimini sağlayan bazı önemli kimyasalların eksikliğinin görüldüğü, ilerleyen ve belirtilerin zamanla daha da kötü hâle geldiği, beynin fiziksel bir hastalığıdır.

Yukarıda anlatılan hastalık nedir?

Alzheimer

94 En genel biçimde klasik koşullanma ve edimsel koşullanma ile gerçekleşen öğrenme nedir?

Uyarıcı tepki öğrenmesi

95 Bu öğrenmenin temelinde daha önceden algılanmış olan uyarıcıyı tanımak yer almaktadır ve alt temporal kortekste algısal öğrenme gerçekleşmektedir (Carlson, 2011).

Nesnelerin dış görünüşleri, insanların yüzlerinin şekli, duyduğumuz sesler, burnumuza gelen kokular gibi uyarıcıları algıladığımızda önceden algıladığımız uyarıcılarla tanıyabiliriz, yeni uyarıcılarla algılarımızı değiştirebiliriz.

Yukarıda anlatılan öğrenme türü nedir?

Algısal öğrenme

96 Motor kortekste meydana gelen değişiklikler olarak tanımlanan, top oynamak, bisiklete binmek, ok atmak gibi motor işlemlere dair beceriler bir bu becerilere örnektir?

Yukarıda anlatılan öğrenme türü nedir?

Motor Öğrenme

97 Hiç çaba sarf etmeden veya çok az çaba ile her şeyi hatırlayabilme becerisidir ve yetişkinlerde görülen fotografik bellek, bir resmi ya da sayfayı kısa süre inceledikten sonra keskin ve ayrıntılı görsel imgeler oluşturabilme ve imgenin tamamını daha sonra hatırlayabilme becerisidir.

Yukarıda bahsedilen bellek türüne ne denir?

Fotografik (Fotoğrafsı) Bellek

98 Hormonların ve ilaçların belleğimize etkisi nasıl olur?

Pekiştireç, dopamin salgılanmasına yol açmaktadır (Carlson, 2011). Bir diğer deyişle beynimizde ödülle duyarlı bölgeler vardır ve ödülle karşılaştığımızda hormonlarımız harekete geçmektedir. James McGaugh 1999 yılında duygusal durumlarda salgılanan hormonların belleğe ne şekilde etki edeceğini bulmak için hayvan denekler kullanmıştır. Araştırma sonucunda duygusal deneyimlerle bağdaştırılan belli ilaç ve hormonların, uzun süreli belleğin geri getirilmesini arttırabildiğini veya azaltabildiğini tespit etmiştir. Örneğin farelere adrenalin (duygusal olarak gergin anlarda vücutta salgılanan hormon) enjekte ettiğinde fareler o anda öğrendiklerini daha kolay hatırlayabildiler.

99 Duyguların belleğinizi etkisi nasıl açıklanabilir?

Duygu yüklü anıların uzun süreli belleğimizde olması, dramatik ve hayati konuların aklımızda daha iyi kalmasını ve bu sayede hayatta kalma şansını arttırdığı yönünde açıklanabilir.

100 Bastırılmış bellek- travma gibi yaşantılarla bellek ilişkisi nasıldır?

Bastırılmış bellek, Freud'un Topografik Kişilik Kuramında bilinç dışı içerik olarak açıklanan kavrama dayalı olarak geliştirilmiştir. Bastırma, kişi için travmatik ve tehdit edici anıların bilinç dışına itilmesi anlamına gelmektedir. Bilinç dışında kalan anılar, üzerinde düşünülerek bilinç düzeyine getirilemez. Bu hatıralar rüyalarda ve dil sürçmelerinde ortaya çıkabilir. Terapi sürecinde de bu anıların bilinç dışından çıkarılıp bilinç düzeyine gelmesi için uzun süre çalışılır (Plotnik, 2009). Ancak terapistin niyeti ne kadar iyi olursa olsun, bu çalışmalar sırasında hastanın zihninde sahte anılar oluşabilir.

101 Genellikle gerçek anıların başkalarından alınan önerilerle birleştirilmesiyle oluşan anılara ne denir?

Sahte Anılar